pagini bucovinene

ANUL V nr. 11 (59)

NOIEMBRIE 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

autograf **CONSTANTIN PILIUȚĂ**

Cuvînt

Din sfântă dragoste, întâmpin ziua de mâine, de ieri și de alaltăieri cu toată grija mea ca fabulosul nord al Moldovei să trăiască în pace, fericire și speranță.

14 septembrie 1986

C. Piliuță

Optsprezece ani de sărbătoare a poeziei la Suceava

Se împlinesc optsprezece ani de cînd, în fiecare toamnă, pe adresa Concursului național de poezie „Nicolae Labiș“ sosesc la Suceava versuri ale tinerilor poeți din întreaga țară. Optsprezece toamne de aur în a căror curată lumină își dau întîlnire mulți dintre scriitorii României.

De fiecare dată, în cerdacul casei memoriale, glasul lor se lasă copleșit de emoție și înfiorare, de parcă toți ar gîndi într-un singur gînd în timp ce tăcerea care se lasă de fiecare dată, pentru cîteva clipe, înseamnă mai mult decît orice discurs.

Adesea mi-l imaginez pe Nicolae Labiș lucrînd. Nu-i disting cu precizie chipul nici zvîcnirea condeiului, dar mi-l închipui făcînd să crească împrejurul trupului său pămîntul fierbinte al singurătății. Nimic din portretul cunoscut, nimic din legenda și adevărul biografiei sale nu mi se arată mai deslușit decît această putere a lui Nicolae Labiș de a supune singurătatea din preajmă cuvintelor pe care le are în stăpînire.

Sînt multe cărți despre viața și moartea lui, făcute să limpezească ori să tulbure o existență de douăzeci și unu de ani ; sînt alte cărți unde stau descifrări și descrieri, recunoașteri, ierarhizări, presupuneri. Departe de toate, o singură realitate nu poate fi dezlegată din ființa poetului : efortul de a se transforma pe sine în operă, de a deveni fără nume, precum o cîmpie, precum un ocean care se adună din izvoare nenumărate.

Mi-l imaginez pe Nicoale Labiș în mijlocul singurătății sale, încins pînă la flacără, arătînd lumii neputința brațului său asupra cuvîntului închis în sine, demonstrînd tuturor inutilitatea perfecțiunii ochiului său asupra cuvîntului ascuns sub înșelătoare veșminte, făcînd dovadă pe viu despre nevolnicia voinței în fața cuvîntului împietrit.

Mi-l închipui pe Nicolae Labiș supunînd cuvîntului măsura clipei, măsura vieții măsura istoriei, făcînd loc, în sunete și silabe, spațiului, timpului și mișcării, arătînd că această muzică a poeziei nu se naște întîmplător, de la sine, din joacă și nici din ambiție sau din sete de glorie ci dintr-o foarte adîncă și serioasă nevoie. Dintr-o neîncetată nevoie a lumii de a numi și cunoaște lucruri ce nu sînt vizibile ; dintr-o dorință de a adăposti în cuvînt spaima, speranța, încrederea ; dintr-un îndemn de a dobîndi și a lua cu sine tot ce se supune ori se sustrage formei ; din nevoia de a se face dovedit că este posibilă comunicarea pe firul de argint al rostirii esențiale.

Mi-l închipui pe Nicolae Labiș lovind în piatra cuvîntului, în granitul aceluiași cuvînt pe care ceilalți îl așezau pe soclu, îl scăldau în lumină și îl ocroteau cu autoritate și zel. Un Labiș necunoscut, lucrînd, în văzul tuturor, asupra înțelesurilor cunoscute și fixe, un tînăr săvîrșind munca lui fără a pretinde admirație și răsplată, un om care-și împlinește nu o misiune de circumstanță, ci una general-umană.

Mi-l imaginez pe Nicolae Labiș dincolo de perdeaua de vorbe care-l desparte de privirile noastre, construindu-și singur, ca orice poet al lumii, opera și viața pe ascuțișul rece al răbdării și al efortului. Îmi îngădui să știu că nu l-au iertat îndoielile sau eșecul sau că din afară nu l-au cruțat invidia și obtuzitatea. El a știut de la început însă că puterea poeziei este cel puțin tot atît de mare ca și lumina marilor adevăruri.

Poate de aceea acum, în toamna celui de-al optsprezecelea an de sărbătoare a poeziei la Suceava, steaua de foc cu numele Nicolae Labiș se arată mai aprinsă ca niciodată.

Victor URSAN

Desen de Mircea V. Hrișcă

Proclamația păcii

E mult de cînd am spus : sîntem de-aici !
Că de Carpații n-ar fi fost să fie
Din oase de părinți și de bunici
Am înălța alți munți, drept mărturie.

Așa că ei, străbunii, s-au culcat
În văile de umbră și de dealuri
Și-n trunchiuri de stejar s-au ridicat
S-au prefăcut în drum de rîu și-n maluri...

Și dorm frumos, dar cînd aicea, sus
Un vînt de pace-și poartă-n zări solia
Din răsărit și pînă în apus
Ei se trezesc să vadă România.

Un țărm de pace și de timp ales
Un țărm al muncii unduindu-și holda
Noi rodul păcii-n lume l-am cules
Cu toamna, împreună cu recolta

Și vrem să fie pace peste tot
Aceasta ne e vrerea și ni-i dorul
De-am înfruntat urgii pe cît socot
Ne-am înfrățit mereu cu tricolorul.

Corneliu STURZU

Sub semnul lui Labiș

În zilele de 4 și 5 octombrie s-a petrecut în județul Suceava cea de a XVIII-a ediție a Concursului de poezie „Nicolae Labiș“, manifestare semnată de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă. Peste o sută de tineri din întreaga țară s-au îndreptat în acest an spre noi, mărturisind că vorbesc în numele unei generații pentru care „primele iubiri“ se află în lăuntrul unei patrii al cărei viitor sînt ei înșiși. La Mălini, lîngă efigia poetului tutelar autorii premiați au susținut un recital poetic și au ascultat cuvintele de bun venit ale primarului comunei; Gh. Popa, și pe cele de felicitare ale criticului Laurențiu Ulici, președintele juriului. La șezătorile literare de la Liceul pedagogic „Emil Bodnăraș“, Liceul industrial nr. 2, Liceul economic și de drept administrativ din Suceava și la cele din comunele Putna și Vicov, (unde oaspeții au fost salutați de primarii Margareta Pavel și Vasile Urma) au luat parte scriitorii : Sergiu Adam, Andi Andrieș, Crăciun Bejan, Ion Beldeanu, Florin Bratu, Al. Căprariu, George Damian, Lucian Dumbravă, Ion Gheorghe, Mihail Iordache, Marcel Mureșeanu, Nicolae Prelipceanu, Nicolae Turtureanu, A. Turcuș, George Țărnea, Laurențiu Ulici, membri în juriu, și Mircea Aanei, Viorel Dârja, Gh. Lupu, Constantin Severin și Mircea Tinescu.

SCRISORI INEDITE

Gh. Bogdan-Duică pentru Petre Grimm ; Aron Cotruș către I. E. Torouțiu

Din zestrea documentară a Sucevei— a cărei bogăție și diversitate am mai semnalat-o în paginile acestei reviste — oferim cititorilor — prin amabilitatea doamnei Octavia Lupu-Morariu, soția prof. univ. dr. Leca Morariu —, alte scrisori inedite : Gh. Bogdan-Duică pentru Petre Grimm și Aron Cotruș către I. E. Torouțiu.

Gh. Bogdan-Duică (1865—1934), istoric și critic literar, membru al Academiei Române și profesor la Universitatea din Cluj, a fost un neobosit cercetător, cunoscut și prin studiile sale asupra lui Eminescu. Printre cărturarii prieteni din Bucovina, se afla și Leca Morariu. Cu acesta pune bazele valoroasei publicații monografice „Buletinul MIHAI EMINESCU“ (1930—1944), la care era anunțată și contribuția profesorului ieșean Garabet Ibrăileanu (1871—1936)

Din dorința de a strînge material pentru revistă, Gh. Bogdan-Duică se adresează la 29 iunie 1932, din Brașov, profesorului Petre Grimm (1881—1944), de la Universitatea din Cluj, cunoscut traducător în limba engleză a creației eminesciene. Titular al catedrei de engleză, P. Grimm a făcut studii de specializare la Viena, Londra, Paris și Freiburg. Este autorul a numeroase traduceri din O. Goldsmith, Byron, R. Burns, Dora de Tennyson ș.a. Referindu-se la volumul **Poems**, Cluj, 1938, Nicolae Petrescu sublinia în articolul **Eminescu în englezește** (Revista Fundațiilor, VI, 1939, nr. 2, februarie, pag. 423) : „...Traducătorul (P. Grimm) a reușit să redea ritmul, rima și, mai ales, muzicalitatea poeziei eminesciene“.

Gh. Bogdan-Duică știa că tatăl lui P. Grimm a cunoscut pe unii prieteni ai poetului nostru național. În acest scop i se adresează cu rugămintea de a aduce lumină în această problemă. Pe prima pagină a scrisorii, Leca Morariu notează : „Gh. Bogdan-Duică cerînd lămuriri lui P. Grimm (în legătură cu articolul lui Bogdan-Duică : **Alți prieteni ai lui Eminescu ?)**“.

Cea de a doua scrisoare a fost trimisă de Aron Cotruș (1891—1961) din Madrid, la 1 martie 1940 lui I. E. Torouțiu (1888—1953) la București. Poetul ardelean se adresează cărturarului bucovinean care la acea dată era director al „Convorbirilor literare“, rugîndu-l să-i publice versurile intitulate **Rapsodie valahă.** În aceeași lună (martie, 1940), poemul apare în revistă (p. 199—210). Creație de proporții, cu vădite accente patriotice, **Rapsodie valahă** pune în vers liber o bogată încărcătură de sentimente. Aron Cotruș realizează o largă incursiune în trecutul de luptă al neamului, pentru păstrarea ființei naționale.

Membru corespondent al Academiei Române, autorul celebrei colecții de **Studii și documente literare** (13 vol.), eminescolog, germanist, traducător, I. E. Torouțiu a întreținut relații de prietenie și colaborare cu mari personalități ale culturii naționale, un exemplu fiind și legăturile cu Aron Cotruș.

Mulțumind și pe această cale doamnei Octavia Lupu-Morariu, redăm în pag. III textul celor două scrisori, cu ortografia actuală :

(continuare în pag. III)

Petru FROICU, Eugen DIMITRIU

A PRIVI

Urme pe asfalt

Într-o dimineață de toamnă aurie în care culorile Țării de Sus coborîseră sub zidurile Voronețului, m-am întîlnit cu un inedit gest de ospitalitate : chiar de la ieșire din gara Gura Humorului și apoi un întreg traseu, urme de pași și frunze ruginii desenate pe asfaltul trotuarului deveneau indicator amuzant pentru toți cei ce intrau în frumosul orășel, urme care te chemau, te îndemnau către centru, către un loc anume, către ceva anume...

Ca un stol de păsări albe cu aripile abia înmuiate în aurul zilei, elegantul și inspiratul sistem de popularizare format din traverse de pînză, însemne și texte inteligent alese, anunțau orașului o anume sărbătoare, un îndrăgit eveniment...

Grăbit, cu umerii ușor aduși de argintul celor aproape 70 de ani, Ferdinand Michitovici — veteranul mișcării cineamatorilor din județ, se îndreaptă spre Casa Orășenească de Cultură, purtînd sub braț ultimele două poeme cinematografice...

Precipitat, inginerul Emil Butnaru, ducînd cu el bucuria procentelor peste plan la producția netă, obținute de Combinatul Minier Gura Humorului, nu înțelege cum de a putut pune cu capul în jos imaginile ultimului set de diaporame, terminat mai zilele trecute...

Cu chipul înflorit, Constantin Logigan, directorul casei de cultură repetă mereu : „Este nemaipomenit ! 35 de filme și 46 de seturi de diaporame. Este nemaipomenit!..“

Sînt martori la toate acestea distinși oameni de cultură veniți din București : Călin Căliman, Radu Aneste, Bob Călinescu, Dan Bistrițeanu, Dana Duma, Valerian Sava, Florin Velicu, Constantin Crăciun.

Și peste tot și printre toți și avînd grijă de toate profesoara Aura Simina Anușca — secretar cu propaganda, un excelent organizator, un cald și statornic prieten al vieții spirituale.

Așa a început la Gura Humorului a VI-a ediție a Concursului interjudețean al cinecluburilor „Toamnă la Voroneț“.

În aceeași dimineață de toamnă aurie, un om admirabil, inimos, fremătînd de tentațiile noului, entuziastul primar Vasile Pîrîu ne-a vorbit în deschiderea manifestării despre climatul cultural humorean, despre gînduri de azi, gînduri de mîine și, mai ales, despre faptul că concitadinii săi cumpără zilnic flori și citesc din ce în ce mai multe cărți. Cum să nu iubești așa oameni și așa locuri ?

Alexandru TOMA

RAMONA FOTIADE

BUCUREȘTI
Marele premiu „NICOLAE LABIȘ"

Am fost pe-acele locuri amîndoi

Am fost pe-acele locuri amîndoi
(și totuși mai singură ca niciodată)
zgomotul valurilor acoperea orice cuvînt
— alge bureți alveole
rețea deasupra apei din care
răsuflarea unui enorm plămîn obosit
proiecta ziduri de sunet compact între noi.
despicate rapid falii din aerul drept
cădere în lanț sub greutatea
primei piese de joc
din acest domino
amenințînd să ne prindă
strivind în urma noastră nisipul.
împinși de suflul unei respirații străine
urmărire pe o plajă pustie —
eu am descoperit prima CASA
(nimic ocrotitor —
ruină cu ferestrele încă spre mare
așteptînd.
tu ai vrut să intrăm
adăposturi sau numai culoare de vînt
în spatele fațadei principale
sentimentul unei plecări apropiate
tras la mal și pus să măsoare distanța)
am urcat treptele spre
terasa circulară
primul etaj o încăpere prăbușită în gol
pereți neatinși dar fără podea
cîteva traverse cariate pe care se poate trece
dintr-o parte într-alta
dincolo scara în spirală suspendată
spre al doilea etaj.
ajunși sus ne-am rezemat de zidul uscat
în rama unei ferestre
(uimitoare rezistență a structurii fragile care ne susținea)
casa era
un loc pentru privit.
suport al vederii pe un cîmp de instrucție
între adăposturi și ținte.
plimbat în lungul peretelui un fascicol de praf și lumină
suportînd prezența noastră
ca pe-o amintire.

spre sfîrșit radiografia zilei în plan înclinat
zeci de fotografii cu același surîs.

să aștepte acum în mijlocul imaginilor alb-negru risipite
pe covor. figuri geometrice.
locuri pustii străbătute căutînd să-nțeleagă
— cealaltă privește ironic de jos
pregătește spînzurătoarea
(mai știi jocul cu un cuvînt ascuns
cînd fiecare literă greșită însemna o
linie din trupul spînzuratului desenat pe hîrtie ?) —
ezită să ghicească
momente dintr-un singur parcurs
un timp al întoarcerii abia cunoscut
silabisit cu-ndoială — prea curînd ?

ce formă a lucrurilor cunoscute încearcă să spună ?
repetă gesturi pe care le-a mai făcut. dar cînd ?
(afară un bețiv răgușit cîntă monoton sau poate vorbește
străzi ?moarte cîrciumi pustii oraș provincial
bătrîna apare la geam se uită larg înăuntru
și trece).
femeia hidropică a pictorului flamand.
să simți cum crești monstruos și umpli camera
în interiorul tău obiectele
devin organe nemișcate
care pot fi văzute descrise atinse
o boală ciudată macină totul
se întinde mereu rețeaua plămînului dilatat
respirînd între patru pereți.

își trece mîna peste fotografiile așezate
de jur împrejur
(fără răspuns)
vedere, vedenie-spaimă
îl întreabă : ce anume arată schimbarea ?
tace,
un sentiment al înfrîngerii, nu-i așa ?
mai degrabă urmarea.
orice urmare ajunge să fie un sentiment.
n-ar trebui să te sperii — îi spune — nu tu le privești
ci ele se uită
prin tine — un cadru o ramă în care-și proiectează
umbra.
dar sensul ?
ce-ai vrea să-ți răspund ? : o lumină artificială în
bazinul subteran cu delfini
pereții peșterii umezi deasupra
terapie pentru vindecarea oaselor anchilozate
și a viselor recunoscute.
sub jetul colorat al reflectoarelor
apa sărată clipocind liniștit —
iată sanatoriul bătrînelor doamne.
în curînd alunecarea din marginea obiectelor înăuntru
fiecare singur prin tunelurile lui
povestind de nebun pînă cînd
traversăm la capăt imaginea (veioza sau zidul arcul sau viața
lama sau ștreangul)
să ieșim bandajați din acele galerii săpate
unul lîngă altul.

un loc. o faptă. un gol.
ceva de care să-și amintească.
încearcă.
alături un teanc de scrisori —
cuvinte în șir nesfîrșit
(la fel cercul de cretă tras pe asfalt
în mijloc intenția de a desena frumos.
închizînd cu grijă ceea ce încă nu e
a fost)
„îți scriu pentru că
dezordine teribilă și n-am loc
mașina de scris
abia va fi mai clar
vești dinaintea sosirii tale aici
în rest se aude că se va opri 48 de ore și
să nu cumva să rămîi te aștept"
dar prietenia este atunci cînd
„așa și este !" mortul îl vom îngropa amîndoi
(care mort ? — a și uitat deja).

în fața fotografiilor mai încearcă să înțeleagă
același surîs —
dacă acum, la capătul drumului,
ai sentimentul că ai ajuns
sub un acoperămînt de geamuri albe
unde zgomotele nu ajung decît ca niște
ecouri din spitalele pline de insomnie ;
dacă drumul întîrzie zile, săptămîni
și nimeni nu-ți vorbește, iar înăuntru,
te strigă toți cu toate numele de pe lume
dacă este așa,
n-am așteptat zadarnic sub norii de cloroform
și voi rămîne rezemat de-o anume speranță.

imagine întoarsă tîrziu alături de
amintirea unei copilării depărtate.
o spune :
bucătăria cu podele de lemn în care
am adunat melci umezi pînă cînd
entuziasmul s-a transformat în greață
— dîrele străvezii ridicîndu-se de-a lungul
tencuielii crăpate
iaurtul lăsat pe masă și
senzația de gol în stomac —
o casă a figurilor prelungi voalată prin ceață

dar casa spre care ne îndreptăm
cu vîntul în spate
drumul prin nisipuri cenușii
dimineața
înaintare silită pe malul abrupt
incert
coborînd sub răsuflarea sacadată a valurilor
în rest nici un zgomot
din urmă primitoare și putredă
marea.
decît semnul acelui loc unde
am venit să privim
prea puțin orice altă distanță.

CRONICA LITERARĂ

RODICA BRAGA : Singurătatea pămîntului

Ieșirea literaturii noastre de inspirație rurală (a prozei, în primul rînd, dar nu numai a ei) din impasul viziunii idilizante s-a produs printr-un recurs energic la nivelul social al condiției țăranului român. Cîmp de investigație practic inepuizabil ; de unde, numărul impresionant al scrierilor grupabile în interiorul respectivei teme și al personajelor cu valoare simbolică sau exponențială. Situarea scriitorilor în acest unghi de perspectivă a condus, în numeroase cazuri, la îngustarea și simplificarea nivelului psihologic și al celui ontologic al entității umane rurale. Una dintre cauzele persistenței în literatură a imaginii patriarhale a satului, dar și a reversului ei este apartenența doar temporară a scriitorilor noștri la această umanitate ; ei aparțin satului, de obicei, din copilărie pînă în prima tinerețe, perioade în care memoria fixează cu precădere partea evenimențială a existenței și o restituie, în timp, fatalmente deformată, spre extreme. Chiar și la mari scriitori — Rebreanu, Sadoveanu, Zaharia Stancu, Marin Preda — imaginile esențiale ale satului și oamenilor lui aparțin acestor vîrste. O dată ruptura de mediu — „zborul de la cuib" — produsă, legăturile devin efemere și parțiale, informațiile avînd, prin excelență, tot un fond epic și fiind trecute prin vechile filtre. Mișcările de adîncime ale acestei lumi, ca ale oricăreia, de altfel, nu pot fi însă înregistrate decît din interior. A trebuit să apară Rebreanu pentru a realiza, primul, acel echilibru extraordinar al planurilor existenței țărănești ; prin el prejudecata simplicității eu-lui rural a fost convingător compromisă.

* * *

În **Singurătatea pămîntului** (roman, Editura Eminescu, 1985), Rodica Braga își propune să evite capcana idilismului pe altă cale decît determinismul social total și generalizat : aprofundarea psihologiei țăranului (ca individualitate irepetabilă) și descifrarea codului ontologic, de reală complexitate și adîncime tragică, al lumii rurale. Prin ce mijloace și în ce măsură își realizează autoarea aceste puncte ale proiectului său, sînt alte chestiuni la care ne vom opri ceva mai încolo. Deocamdată să reținem că socialul nu lipsește, însă are numai funcție de fundal relativ neutru, oricum, fără calitatea de a guverna momentele fundamentale ale vieții și actele esențiale ale protagoniștilor. Două exemple : Saveta, mama principalului personaj masculin (Petre Bucur), refuză căsătoria fiului cu o fată dintr-o familie paupera nu atît din considerente materiale, cît fiindcă mama ei (a Dumitriței) fusese, în tinerețe, iubită de propriul soț — motivație, să recunoaștem, suficientă ; de asemenea plecarea temporară a lui Petre în America nu este impusă de cauze pecuniare presante, ci de imperioase impulsuri lăuntrice emise de diferite module ale personalității sale. De altfel, nici satul și nici statul (ca structuri sociale, economice, politice, naționale etc.), nu acționează direct și decisiv asupra destinelor personajelor ; altele sînt puterile convocate pentru a le decide traiectoria : natura, disponibilitatea afectivă, orgoliul și, nu pe ultimul plan, soarta. Autoarea se desolidarizează tacit de cîteva dintre reperele fixe devenite aproape obligatorii ale literaturii noastre de inspirație rurală, conferind astfel eu-lui țărănesc distincția și taina fîntînilor adînci. Se justifică această viziune ? Credem că da, în măsura în care personajele sînt convingătoare, deci în măsura în care autoarea descoperă în ele teritorii lăuntrice în care etern-umanul cristalizează în inflorescențe specifice. Se impune, deci, a dovedi că adîncimea și complexitatea unei personalități nu sînt, obligatoriu, produsul unui anumit proces de prelucrare culturală a individului. A duce pînă la capăt această inițiativă deloc comună, iată un demers de o teribilă dificultate de care, în unele momente, autoarea este, literalmente, copleșită.

Efortul scriitoarei de a se desprinde de modele este evident. Înscriem aici și sforțarea de depășire a parametrilor funcționali ai prozei feminine. Puținele noastre prozatoare care au fost ispitite de lumea rurală (Georgeta Mircea Cancicov, Henriette Yvonne Stahl) se sprijină aproape în exclusivitate pe personaje feminine. Rodica Braga așază în centrul romanului său un cuplu de îndrăgostiți în interiorul căruia partitura cea mai consistentă aparține bărbatului ; de altfel el este și principalul personaj al **Singurătății pămîntului** și una din reușitele lui certe. Substanța lui este bogată : lucid și bîntuit de neliniști, pătimaș dar și capabil de mari acte de voință, spirit practic însă cu disponibilități de generozitate surprinzătoare, rece și tăios în raporturile cu cei din jur, marcat de puseuri puternice de afecțiune refulată. Din toate acestea autoarea modelează silueta convingătoare a unei personalități introvertite. „Sălbăticia" lui se armonizează fără ostentație cu stranietatea luminoasă a Dumitriței, și ea o introvertită, — făptură pădureatică placată de un destin nemilos. Ei sînt la fel cu cei din jur și totuși altfel, de unde singurătatea lor asumată și fără aură romantică, frumusețea firească, aproape tragică a cuplului care, uneori împotriva intenției autoarei, refuză culorile tari, de cromolitografie. Dar nu Dumitrița este cel mai realizat personaj feminin, ci Saveta, femeie dominatoare și rece trăind în cultul valorilor materiale și al certitudinilor ; despre ea prozatoarea ne lasă să înțelegem, în finalul romanului, că își recunoaște eroarea ale cărei repercusiuni asupra celor din jur nu sînt deloc neglijabile. Este a doua izbîndă a romancierei. A treia e țesătura subtilă de relații din interiorul familiei de țărani (căci **Singurătatea pămîntului** este și un roman al familiei) care, în pofida caracterului lor contradictoriu, îi unește pe cei din aceeași stirpe pe parcursul mai multor generații : dragoste, repulsie, solidaritate, contestare, recunoștință, ingratitudine, culpabilitate, indiferență etc., toate într-un inextricabil flux al continuității. Cu o intuiție specific feminină, Rodica Braga a înțeles că o familie este o unitate care se neagă pe sine ; coerența romanului este asigurată tocmai de complexitatea acestor legături a căror dialectică își trage energia din inpalpabilele torente subterane ale eredității.

Aportul epicului (probabil intenționat inconsistent și comun) la edificarea romanului este ca și nul : în jurul liniarei povești de dragoste a celor doi (cu deznodămînt dureros, dar nu tragic) se adună puține evenimente semnificative prin ele însele ; fondul narativ propriu-zis servește, aproape exclusiv, la edificarea personajelor. Eliminăm total din cauză episodul american din viața lui Petre, povestit epistolar, care nu este decît o inutilă și stîngace lipitură. Dar nu acesta este principalul punct vulnerabil al romanului, ci excesul de literaturizare. Avem în vedere aglomerarea redundantă de tropi (epitete dar, mai ales, comparații care încarcă inutil sau prociv textul), intarsiile descriptive (de o frecvență, amploare și somptuozitate nepermise) și divagațiile prețios reflexive. Și este de mirare că prozatoarea se lasă sedusă de asemenea ispite vetuste cînd probează atît de convingător că stăpînește instrumentele textuale necesare acestui gen de roman. Nu lirismul, ca atare, supără, cît căutarea, cu orice preț, a efectelor calofile. Pentru ce acest tribut modelelor negative de literatură feminină ?

* * *

Roman de construcție, **Singurătatea pămîntului** este elaborat după o strategie, am zice, savantă. Descoperim, mai întîi, două planuri ale cărții corespunzînd la două nivele de literaturizare : cel al rememorării susținut de mătușa bătrînă și bolnavă a personajului auctorial, și cel al ficțiunii pure aparținînd Iuliei — autoarea implicată în roman. Primul evocă întîmplări și oameni care **au existat**, al doilea, suplinind hiaturile rememorării și marcat în text prin caractere cursive, aparține exclusiv imaginarului. Nu este un simplu artificiu, ci un procedeu de depășire (și asumare) a convenției care stă la temelia oricărui demers artistic. Mai pot fi distinse și două planuri temporale : cel al trecutului și cel al prezentului. Niciunul dintre cele două personaje angajate în recuperarea-reînvierea unei lumi apuse nu posedă calitatea de martor al evenimentelor narate, dar gradul lor de implicare este diferit în raport de distanța care le separă de acel trecut și de circumstanțele care le leagă de el. Motivația actului de întoarcere în trecut este, și ea, diferențiată : mătușa urmărește să-și amăgească boala și singurătatea, nepoata să-și regăsească rădăcinile, să se întîlnească deci, cu sine. Dar mătușa nu face decît să repovestească ceea ce a auzit de la martori, în ea coexistă și se completează mai multe voci narative, în vreme ce personajul auctorial nu ascultă decît de vocea sa din adînc. E, în fond, o ecuație ingenioasă a instaurării ficțiunii, un mod de de a ne edifica asupra modului în care textul generează realul. Probă clară a conștiinței treze a artistului.

Mihail IORDACHE

OVIDIU BUFNILĂ

Avangarda corosivă

Unul după altul, gîfîind, legați de o funie, cordon ombilical, tandră legătură, bunicul rîzînd cu gura pînă la urechi, el viteazul, urlîndu-mi în ureche ce zici, timpul e continuu sau dimpotrivă așa zicea și se gîndea de bună seamă la anii douăzeci, la gramofon bombardă, la vitalizare și la dirijabil, unul după altul, cînd pe acoperiș, cînd prin horn, tiptil străbătînd podul, atenție acolo e o prăpastie, sau poate un monstru care varsă foc, începutul secolului XX a însemnat ruptura dintre social și individual, ca dinamitînd individualismul scara, scara e o astfel de discontinuitate, războiul, discontinuitate, ce căutam bunicule, îi strigam aproape de ceafa asudată, ceafa aceea ca un munte. Ca un ultim vals. Că nu vei înțelege. Ridică luminarea. Fii atent. Și deschide apoi cufărul și se răspîndește în jur miros de mare. Vei înțelege.

Pagini galbene. Din care mai cădeau petale. Motocicleta topindu-se / Discret / În spațiul concret / Alungă-mă ! Cu brațele încrucișate, stăpînindu-mă să nu izbucnesc în rîs, nu rîde, mi-a zis, mi-a tras o palmă. Să coborîm.

În timp ce fierbeam apa pentru ceai îl cercetam cu coada ochiului, mă gîndeam, va trăi o mie de ani. Cu pumnul în masă. Roșu de furie. Să nu mai auzi, asa, dintr-odată, sunetele acestei lumi. Îmi face semn. Mă apropii în pasi de vals. Scoate cureaua lată. Mă amenință. Nu aude. Îmi face semn. Îi strig din răsputeri la ureche, ce fel de poezie e asta / aceea, tu care știi să te toci cu cuvintele te vei teme într-o bună zi, poate vei dispreţui cuvintele, le vei substitui obiectului, zic bunicule, bea ceaiul, copile, vei tînji după continuitate. Să investești în cuvinte, surîd, așa de-a valma, unele lîngă altele, tensiunea dintre real și imaginar, să-l întreb, să-i scriu pe o coală albă de hîrtie. Unde-i caietul ? ! Ca o furtună, izbind ușile, amenințîndu-mă, rugîndu-mă, aproape plîngînd, să recupereze, să-și poată aduce aminte, da, da, nu știi, e ca o naștere încercarea asta, adoarme. Ceașca de ceai ibricul, patul, covorul, fereastra basca aragazul ghetele fotografiile legătura de chei opaițul sifonul lingurița de argint mișcarea domoală a pieptului.

Îl trag de mînecă. E seară. Aburul urcă în văzduh pe deasupra pădurii. Pădurea e galben-ruginie. Zboară o pasăre.

Îl trag de mînecă. Își freacă ochii. Cască. Mă mîngîie pe creștet. Somnul, această dulce / înșelătoare discontinuitate !

Îi întind caietul, îl răsfoieste, murmură, chiar, cîntă, îl strînge la piept, convenționalismul, rana, alăturarea, integrarea, cuvintele unele după altele, apoi imaginile și chiar obiectele, să ți le aduci aminte, bunicul rîde, să scoți masa afară, dulapul, scaunele, obiectele îmi fură aerul, aerul e ruginiu, fața bunicului e ruginie, paginile sînt ruginii, funia, da, e ruginie, privind mai atent obiectele substituindu-se unele pe altele, deschid ferestrele și aerul / văzduh abstrage ideea, să alerg pe prundișul umed, să mă urc pe motocicletă, să cumpăr o floare, să-mi fie teamă de ziua aceea fără nume în care, înfrigurat, voi fi căutat obiectul unic, fotografia bunicului la douăzeci de ani.

PREMIILE

Premiile celei de a XVIII-a ediții a Concursului de poezie „NICOLAE LABIȘ“ :

— **Ramona Fotiade,** București, **Marele premiu „Nicolae Labiș“.**

— **Mircea A Diaconu,** Odorheiu-Secuiesc, județul Harghita, premiul Uniunii Scriitorilor din R.S.R.

— **Leonard Popa,** Bacău, premiul revistei „România literară“.

— **Carmen Jgheban,** Iași, premiul revistei „Contemporanul“.

— **Horia Gîrbea,** București, premiul revistei „Luceafărul“.

— **Irina Noela Căutiș,** Rîmnicu Vîlcea, județul Vîlcea, premiul revistei „Pagini bucovinene“.

— **Emilian Mirea,** Craiova, premiul revistei „Convorbiri literare“.

— **Ileana Bija,** Constanța, premiul revistei „Ateneu“.

— **Mona Cîrloanța,** Iași, premiul revistei „Cronica“.

— **Veronica Dana Crăciunescu,** comuna Corbu, județul Harghita, premiul revistei „Tribuna“.

— **Ciprian Chirvasiu,** comuna Schitu Golești, județul Argeș, premiul revistei „Familia“.

— **Ioan Augustin,** București, premiul revistei „Orizont“.

— **Gheorghe Cîrstian,** comuna Drăgușeni, județul Suceava, premiul ziarului „Zori noi“.

— **Liviu Țiplica,** comuna M. Kogălniceanu, județul Constanța, premiul Comitetului Județean Suceava al U.T.C.

— **Simona Mihaela Chiș,** comuna Bucecea, județul Botoșani, premiul Consiliului Județean al Organizației Pionierilor Suceava.

— **Gavril Alexa Bâle,** Cluj-Napoca, premiul Comitetului Județean de Luptă pentru Pace Suceava.

— **Elena Cîmpan,** comuna Drăgoești, județul Suceava, premiul Centrului de Librării Suceava.

IRINA NOELA CĂUTIȘ, studentă, Rm. Vîlcea
Premiul revistei „Pagini bucovinene“

De Nichita

**A venit piatra
și mi-a spus
„hai în sus !“
A venit ploaia
și mi-a spus
„hai în sus !“
A venit luna
și mi-a spus
„hai în sus !“
A venit îngerul
și mi-a spus
„hai !“
La fel de simplu
ca întoarcerea orei
în nisip**

Poezie

**Ideea de care să te agăți
Atunci cînd totul în jur
E prăbușire
Sfera pe care s-o violezi
Cu îndrăzneala unghiului
Nesomnul peșterilor
Ascultîndu-și întunericul
Crescînd stalagmite
Coșmarul zeului
Visîndu-se muritor
Orb pipăind cu bastonul
Silueta culorilor
Furtună care lasă
Toate ferestrele timpului deschise
Poezie.**

LIVIU ȚIPLICA, ofițer, Mihail Kogălniceanu — Constanța
Premiul Comitetului Județean Suceava al U.T.C.

Preludiu

**Doar stelele știu reîntoarcerea către sfînta vechime;
mișcarea lor ne caută sufletul.
Unde puterile ni se-arată în chipul dintîi
o unduire a sferelor se întrevede,
cîntecul în unire de cercuri...
Oh, blîndă lunecare a cuvintelor
blîndă retragere
lăsînd în urmă
furtunoasa clătinare ce întrupează —
lumină rătăcită
chip străveziu... și mîinile noastre se despart
doritoare de liniști ;
mai departe, mai departe,
ochii abia se întrevăd
gurile abia-și mai șoptesc
inimile, doar inimile ascultă licărul stelelor
forfota de cercuri cuvîntul lichefierea.**

ELENA CÎMPAN, Suceava
Premiul Centrului de Librării

Ereditară

**degetele se numeau
drept cele mai frumoase versuri
din colecția
neamului meu

ochii se pierdeau
în nămolul cercului
ca orice idee
rostită sumar**

Elegie

**găseam la fiecare pas cîte o pasăre moartă
le-adunam în fuioare vii, grațioase
peste noapte păzeam să nu pierd
acest vers lung și negru
semăna cu un tunel
mai singur decît cîmpia
și mai rotund

din dimineața spartă
lumina mă-nchidea larg
ca pe-un cerc liniștit**

ALEXA GAVRIL BÂLE, student, Cluj-Napoca
Premiul Comitetului Județean de Luptă pentru Pace Suceava

Vizitînd cetatea Sucevei

**Podul legănat către
porțile topite de istorie
Zidurile ca niște fluturi
obosiți
își schimbă umbra
dintr-o parte-n alta a zilei
în șanțuri mirarea turiștilor
apără cetatea de uitare
ei se duc cu istoria îndesată
în orbite**

Pînă la lumină

**In fiecare primăvară brazdele se visează
lanuri
peste coline nedrămuită lumina lunii
nopțile iau culoarea galbenă a rodului
pe porți ies bărbați și pluguri
se ară istoria pînă la inimă.
Numai omenie și dîrzenie
am jertfit de-a lungul anotimpurilor.
Doar ei — bărbații aceștia șiroind de trudă
răvășind diminețile cu palmele lor aspre
știu să vegheze visurile brazdelor
pînă la lumină.**

SCRISORI INEDITE

(urmare din pag I)

1

29 iunie 1932, Brașov

Dragă Grimme,

Nu bănuiam că poți fi izvor pentru viața lui Eminescu ! Un Simtion tînăr mă informează că **tatăl** tău a cunoscut pe inginerul Simtion, amicul lui Eminescu.

Te rog, deci, să-l supui pe tatăl tău la un interview cît mai amănunțit, pentru ca într-un proxim nr. din „Mihai Eminescu“ revista de la Cernăuți, să poată fi lămurit și acest amic al lui Eminescu.

Nu uita să întrebi și despre Dionisie **Miron,** alt amic ; s-ar putea să-l fi cunoscut și pe el.

Drept care vei avea recunoștința eminescologilor.

Fidelul Duică

P.S. Ce scrii îmi lași la Universitate în cutiuța mea (păzită de Baciu) ori îmi trimiți la **Sibiu.**

Str. Tribunei 25 la d. prof. Cosma

Iată și notele explicative ale lui P. Grimm : **Alți pricteni din aceeași „clică“,** note care i-au parvenit lui Gh. Bogdan-Duică.

Irimia Manole, Directorul Școalei de Meserii, cel mai bun suflet ce l-am cunoscut.

(N) Danilescu, Directorul Școalei de Agricultură, după (P.S.) Aurelian, însurat cu o ardeleancă născută Popovici, din Hațeg, care se pare că mai trăiește.

(N) Făgărășanu, Inginer la Calea Ferată pe linia Ploiești—Predal, s-a sinucis.

Titus Dunca, scriitor, nepotul generalului Dunca.

Simtion, cel mai bun prieten al lui Eminescu. L-a adus din Galați cînd înnebunise și unde Eminescu avea un neam. Simtion a învățat la Zürich. El a făcut podurile de piatră peste Dîmbovița în București.

(G.) Ocășanu, prozator.

Și Alfons Saligny era acolo foarte des.

Se adunau prin 1878—80 unde astăzi este Helvetia, într-o odaie mică în fund, birtaș era Kosman. De multe ori și la Iordache, la Covaci și la Frații Mircea, unde era vin bun.

2

LEGAȚIA ROMÂNIEI ÎN SPANIA

Madrid, 11 martie 1940

BIROUL DE PRESĂ

Dragă domnule profesor,

Îți trimit această „Rapsodie Valahă“, pentru a fi publicată, concomitent, în „Convorbiri literare“ și în volum.

Țiu foarte mult să apară fără greșeli de tipar și cu textul mult mai puțin strîns de cum a apărut poemul „Eminescu“.

Restul îl las în grija și la aprecierea d-tale, rugîndu-te doar să mă informezi, de urgență, **dacă o poți publica imediat.**

Profesorul Lupi este încă în așteptarea unor vești de la d-ta. Te rog să nu-l neglijezi.

Mă folosesc de acest prilej pentru a te ruga să-mi răspunzi ce s-a ales de nuvela „Ion Ostașul“ de Virginia Daria, pe care am înmînat-o eu personal d-lui Munteanu. Dacă acea admirabilă nuvelă nu s-a publicat încă și nu ai de gînd s-o publici, te rog să mi-o trimiți aici, **recomandat.** Acum cîteva luni l-am întrebat pe d. Munteanu (secretarul revistei „C.L.“, n.n.), — **printr-o scrisoare, de soarta nuvelei în chestiune, dar d-sa nu m-a învrednicit, pînă în clipa de față, cu nici un răspuns.**

Am primit două exemplare din masivul număr consacrat lui Eminescu și nu găsesc destule cuvinte pentru a te felicita.

În așteptarea unui răspuns grabnic de la d-ta, te rog să primești asigurarea celor mai alese sentimente de simpatie și prețuire.

Aron Cotruș

P.S. **Te rog să-mi confirmi telegrafic primirea poemei.**

DICȚIONAR XXIV

55. IACOBAN, MIRCEA-RADU (19.II. 1940, Iași), prozator, dramaturg, reporter. Absolvent al Facultății de Filologie din Iași. Redactor la studioul de radio Iași (1961—1964), secretar responsabil de redacție la revista „Cronica“ (1964—1969), director al Editurii „Junimea“ din Iași (1969—1979), director al Teatrului Național Iași (din 1979). Din anul 1969 este Secretar al Asociației Scriitorilor din Iași.

Debut publicistic în 1959, în revista „Luceafărul“. Debut editorial în 1962, cu volumul de proză scurtă, **Estudiantina.** Colaborează la majoritatea revistelor și publicațiilor de cultură din țară și cu Radioteleviziunea Română.

Volume de proză : **Estudiantina,** E.P.L., București, 1962 ; **Nedumerit în Atlantida,** E.P.L., Bucuresti, 1968 ; **O mască în plus,** E.P.L., București, 1969; **Cu microfonul în buzunar,** Editura Sport-Turism, București, 1969 ; **Lumea într-o picătură,** Editura Albatros, București, 1971 ; **Altfel despre sport,** Editura Stadion, București, 1972 ; **Din Azore în Antile,** Editura Junimea, Iași, 1973 ; **Departe** (roman), Editura Junimea, Iași, 1975 ; **Razna prin trei continente,** Editura Eminescu, București, 1977 ; **Oastea oștilor,** Editura Junimea, Iași, 1980 ; Dramaturgia : **Sîmbătă la Veritas,** Editura Eminescu, București, 1973 ; **Noaptea,** colecția **„Rampa“,** Editura Eminescu, București, 1976 ; **Reduta și șoarecii,** Editura Junimea, Iași, 1977 ; **Înainte,** Consiliul Culturii și Educației Socialiste, București, 1977 ; **...și alte piese,** Editura Junimea, Iași, 1985.

Unele dintre lucrările în proză (**Nedumerit în Atlantida, Din Azore în Antile, Razna prin trei continente**) sînt rodul călătoriilor lui **M.R.I.** peste hotare, în calitate de crainic sportiv. ..ceste scrieri se situează la interferența reportajului cu eseul. Autorul face nu doar o simplă notație de călător, ci un veritabil periplu în istoria, cultura și civilizația locurilor prin care trece. Orice informație este trecută prin judecata de valoare a autorului, astfel încît orice lucru poate fi citit ca sens al existenței unui popor, grup etnic sau individ. Punctele asupra cărora poposește atenția reporterului sînt în general vestigiile de cultură care pot constitui baze de pornire în explicarea unor fenomene politice ori sociale, personalități ale istoriei și culturii materiale sau spirituale.

Estudiantina, expresie a începuturilor literare, fixează totuși cadrele structurii tematice ale prozei de mai tîrziu. Individul, oscilînd între sine și lumea din jur va deschide un univers complex al problematicii umane în proza (și în dramaturgia) lui **M.R.I.** **O mască în plus** este dosarul unui om (Pascu Talpă) care, rupt de lume, începe să se îndepărteze treptat și de sine. Personajul și lumea din jurul lui sînt văzute de autor secvențial. Lipsa de linearitate a subiectului și absența oricărei pozitivități în perimetrul temei dau operei neliniște dramatică. **Departe,** un microroman promițător și captivant, are nervul și farmecul prozei polițiste, deși se păstrează în zona problematicii grave. O lume de la periferia moralei, selectată din rîndul barmanilor și a șefilor de localuri, se vrea suficientă sieși, ignorînd orice condiționare socială și etică, în afară de cea a puterii banului ; o lume pentru care chiar crima devine un fapt firesc. Prin extensiune, subiecte de acest fel, tind la **M.R.I.** spre parabolă. Cu volumul **Oastea oștilor** autorul descinde în legenda istorică, încercînd să refacă destinul dramatic al comunității agrare moldovenești de la începutul marilor seisme anunțînd timpurile moderne. Căminarul Gheorghe, personaj fascinant prin vitalitate și inteligență se zbuciumă inutil pentru a-și păstra liniștea într-o țară în care locul înțelepciunii l-a luat legea celui mai tare.

Dramaturgia lui **M.R.I.** alternează între piesa de actualitate (comedia, farsa, farsa tragică) și cea de inspirație istorică. În amîndouă se simte mîna sigură a dramaturgului de vocație. Parabola istorică și politică (**Noaptea, Reduta și șoarecii**) oferă cititorului și spectatorului un inedit amestec de trăiri emotive începînd cu duioșia și compasiunea și terminînd cu sarcasmul necruțător.

Piese jucate pe scenele teatrelor din țară și (parte din ele) din străinătate: **Tango la Nisa,** 1968 ; **Sîmbătă la Veritas,** 1972 ; **Stress,** 1969 ; **Footbal,** 1975 ; **Omul din baie,** 1977 ; **Reduta 77** ; **Fără cascadori,** 1978 ; **Duo amore,** 1980 ; **Hardughia,** 1982 ; **Cabana,** 1984.

Referințe critice (selectiv) : Papu, Edgar — în revista „Teatrul“, septembrie, 1978 ; Căliman, Constantin — în „Contemporanul“ din 22 decembrie 1978 ; Cuțitaru, Virgil — în „Convorbiri literare“ din februarie, 1978 ; Berlogea, Ileana — în „Contemporanul“, decembrie, 1984.

56. IORDACHE, MIHAIL (12.VII. 1937, Rădulești — azi Malu Roșu — Ilfov), critic și istoric literar. Școala primară în satul Lipănescu, comuna Scutelnici, județul Buzău. Cursuri medii la liceele „B. P. Hasdeu“ din Buzău și „I. L. Caragiale“ din Ploiesti. După absolvirea liceului funcționează ca profesor suplinitor în cîteva sate din județul Buzău (1954—1957). Între 1957—1962 student al Facultății de Filologie de la Universitatea din Iași. Doctoratul în filologie la universitatea ieșeană, sub conducerea profesorului Constantin Ciopraga. Bibliotecar-șef la Biblioteca Municipală din Suceava (1962—1963), asistent lector, conferențiar la Facultatea de Filologie a Institutului de Învățămînt Superior din Suceava (1963—1986).

Debut publicistic în revista „Viața studențească“, în anul 1957 (cu epigrame și pamflete). Debut editorial cu volumul **Adrian Maniu,** în 1979 (Editura Junimea). Colaborări la ziare, reviste și publicații științifice : „Zori noi“, „Flacăra Iașului“, „Convorbiri literare“, „Cronica“, „Pagini bucovinene“, „Luceafărul“, „Ateneu“, analele științifice ale centrelor universitare.

Monografia **Adrian Maniu** este o lucrare complexă prin care autorul își propune restituirea unei opere și a unuia dintre scriitorii de seamă ai perioadei interbelice. Operă de istorie și critică literară, monografia semnată de Mihail Iordache se înscrie în categoria lucrărilor întocmite cu metodă și severitate universitară. Structurarea presupune compartimentarea specifică unei monografii : evoluția biografică a scriitorului (**I. Mișcarea creației**) și analiza sistematică a operei (**II. Poezia, III. Dramaturgia, IV. Proza epică**). Complexitatea este dată de metodologia de cercetare care exploatează cu subtilitate cele mai diverse metode pe care critica și istoria literară le-au dobîndit de-a lungul evoluției lor. Astfel, se întîlnesc deopotrivă modalități și instrumente de lucru ale structuralismului, psihanalizei, sociologiei, statisticii, comparativismului literar și lingvistic, elemente ale logicii, poeticilor moderne, retoricii și chiar intuiției. Fără să se lase dominat de personalitatea scriitorului pe care îl studiază (așa cum se întîmplă cu mulți autori de monografii), Mihail Iordache se detașează obiectiv, validînd cu precizie elementele valoroase ale operei, sancționînd cu promptitudine produsele mediocre sau lipsite de valoare artistică. Cercetătorul nu se mulțumește doar cu investigația științifică și cu elaborarea de judecăți critice și estetice ; el încearcă să și explice fenomenul intim care (la nivelul operei, al contextului social sau cultural, pe planul biologicului) a generat o reușită sau alta, o nereușită sau alta.

Permanenta corelare a operei lui Adrian Maniu cu opere ale scriitorilor români sau universali pune în evidență, ori de cîte ori este necesar, particularitatea și personalitatea operei, dar face și proba bogatei informații literare a criticului. O astfel de procedură îi permite lui Mihail Iordache să emită judecăți de valoare nu numai asupra operei autorului cercetat, ci și asupra fenomenului literar în general. Astfel, poezia lui Adrian Maniu se împlinește pe coordonatele mitice, exploatînd filonul foarte bogat al literaturii universale și românești expresioniste, potențînd specificul gîndirii mitice autohtone. În domeniul dramaturgiei, observă **M. I.,** Adrian Maniu a dat una dintre cele mai reușite prelucrări ale mitului de largă circulație balcanică — **Meșterul Manole,** înainte de cunoscuta operă cu același titlu a lui Lucian Blaga.

De la înființarea publicației „Pagini bucovinene“, **M. I.** susține foiletonul de critică literară al acesteia. De remarcat ținuta echilibrată, sobrietatea și obiectivitatea științifică, alături de inteligența vioaie a cronicilor.

M. I. a îngrijit și postfațat volumul **George Topîrceanu — Pagini de proză** (Editura Junimea, 1985). În lucru : un studiu despre opera lui Zaharia Stancu și îngrijirea unor volume din opera lui Ionel Teodoreanu și a lui Adrian Maniu.

Octavian NESTOR

UMBERTO ECO

Apostilă la „Numele trandafirului“ (III)

Eram de-acum liber de orice teamă. Atunci am început să scriu timp de un an. M-am oprit, pentru că am descoperit alt lucru, pe care-l știam deja (pe care toată lumea îl știa) dar pe care l-am înțeles mai bine în timp ce lucram.

Am descoperit că un roman n-are nimic de-a face, în primă instanță, cu cuvintele. A scrie un roman e o chestiune de cosmologie, ca și povestea pe care o istorisește Geneza. (Trebuie neapărat să-ți alegi niște modele, spunea Woody Allen).

Cred că pentru a povesti, trebuie înainte de toate să-ți construiești o lume cît mai mobilată posibil pînă în cele mai mici detalii. (...)

Trebuie să construiești lumea, cuvintele vin după aceea, aproape singure **tenereres, verba sequentur** (stăpînește obiectele, cuvintele vor urma). Contrariul a ceea ce, cred eu, se întîmplă cu poezia: **verba tenere, res sequentur** (Stăpînește cuvintele, obiectele vor urma).

Primul an de muncă la romanul meu a fost consacrat construirii lumii: Lungi **regestae** ale tuturor cărților care se puteau găsi într-o bibliotecă medievală; liste de nume și fișe de stare civilă pentru numeroase personaje din care multe au fost eliminate pe urmă din povestire (fiindcă eram obligat să știu și cine erau ceilalți călugări care nu apar în carte; nu era necesar ca cititorul să-i cunoască, dar eu eram obligat să-i știu. Cine a spus că narativitatea trebuie să-i facă concurență stării civile? Poate că trebuie să-i facă concurentă și Ministerului Urbanismului. De unde lungi anchete arhitecturale, pe fotografii și planuri din enciclopedia arhitecturii, pentru a stabili planul abației mele, distanțele, pînă la numărul de trepte ale unei scări în spirală. Marco Ferreri îmi spunea că dialogurile mele sînt cinematografice pentru că sînt temporal juste. Prin forța lucrurilor, cînd două din personajele mele vorbeau, mergînd de la refectoriu la **chiostro** eu scriam cu planul sub ochi iar atunci cînd ajungeau acolo, încetau să mai vorbească.

Trebuie să-ți creezi constrîngeri pentru a putea inventa în deplină libertate. În poezie, constrîngerea poate fi dată de piciorul metric, de rimă, de ceea ce contemporanii au numit suflul după ureche. Pentru narativitate, constrîngerea e dată de lumea subiacentă. Și aceasta n-are nimic de-a face cu realismul, chiar dacă aceasta explică totul, pînă la realism. Poți reconstrui o lume total ireală, în care măgarii zboară și în care prințesele sînt readuse la viață de un sărut, trebuie însă ca această lume, pur posibilă și irealistă, să existe conform unor structuri definite din plecare (trebuie să știm dacă este o lume în care o prințesă poate fi reînviată doar din sărutul unui prinț sau al unei vrăjitoare sau dacă sărutul unei prințese retransformă în prinți doar broaștele rîioase sau la fel de bine, să zicem, porcii ta too).

Istoria făcea parte din cartea mea; iată de ce am citit și recitit atîtea cronici medievale; citindu-le, mi-am dat seama că într-un roman trebuiau să intre lucruri care la început nu mă afectaseră nici măcar în treacăt, ca luptele pentru sărăcie sau inchiziția împotriva „frățiorilor“.

Ce vrea să zică să scrii un roman istoric?

Există trei feluri de a povesti despre trecut. Unul este **romanul** (romance, de la ciclul breton la poveștile lui Tolkien în care se regăsește și romanul gotic care n-are nimic din roman și totul din **romanț.** Trecutul înseamnă atunci scenografie, pretext, construcție a fabulei și dă liber curs imaginației. În ceea ce-l privește, science-fiction-ul, este adeseori un romanț pur. Romanțul este istoria unui **altundeva.**

Apoi vine romanul de capă și spadă, precum cel al lui Dumas. Romanul de capă și spadă își alege un trecut „real“ și recognoscibil: ca să ajungă acolo, îl populează cu personaje deja înregistrate de enciclopedii (Richelieu, Mazarin) pe care le face să îndeplinească acțiuni pe care enciclopedia nu le înregistrează să o fi întîlnit pe Milady, să fi avut contacte cu un anume Bonacieux) dar care n-o contrazic. Firește, pentru a corobora impresia de realitate, personajele istorice vor face, de asemenea, ceea ce-au făcut (să asedieze La Rochelle, să fi avut relații intime cu Anna de Austria, să fi avut legături cu Fronda). În acest „adevărat“ vin să se insereze personajele de ficțiune, cu toate acestea, ele manifestă sentimente care ar putea fi atribuite unor personaje din alte epoci. Nu e necesar să trăiești în secolul XVII pentru a avea psihologia lui d'Artagnan.

Dimpotrivă, în romanul istoric nu e obligatoriu să intre în scenă personaje recognoscibile în termeni de enciclopedie comună. În **Logodnicii,** personajul cel mai cunoscut este cardinalul Federigo pe care, înaintea lui Manzoni, îl cunoștea puțină lume. Dar ceea ce fac Renzo, Lucia sau Fra Cristoforo nu putea fi săvîrșit decît în Lombardia secolului XVII. Acțiunile personajelor fac să se înțeleagă mai bine istoria, ceea ce s-a petrecut și, cu toate că sînt inventate, ele spun mai mult și cu o limpezime fără pereche despre Italia epocii, față de cărțile de istorie consacrate.

În acest sens, voiam cu siguranță să scriu un roman istoric, nu pentru că Uberino sau Michele au existat cu adevărat și au spus mai mult sau mai puțin ceea ce spuseseră cu adevărat, ci pentru că tot ce spuneau personaje fictive ca Guglielmo trebuie să fi fost spus în acea vreme.

Nu știu în ce măsură am fost fidel acestei afirmații. Nu cred în vreo omisiune din parte-mi cînd deghizam citate din autori ulteriori (ca Wittgenstein) făcîndu-le să treacă drept citate din epocă. În acest caz, știam foarte bine că nu medievalii mei erau moderni, ci mai degrabă modernii erau aceia care gîndeau în chip medieval. Cu toate acestea, mă întreb dacă uneori personajelor mele fictive nu le lipsesc o capacitate de-a ansambla plecînd de la **disiecta membra** a unor reflecții cu totul medievale, anumite himere conceptuale pe care Evul Mediu nu și le-ar fi recunoscut ca atare.

Cred însă că un roman istoric trebuie să facă și acest lucru: să determine în trecut cauzele a ceea ce s-a întîmplat după aceea, dar și să schițeze procesul prin care aceste cauze au evoluat lent pentru a-și produce efectele. [...]

În orice caz, e un lucru care m-a distrat mult.

Sînt și pagini în care cititorul a savurat ca fiind delicios medievale atitudini pe care eu le resimțeam ca ilegitim moderne. Aceasta deoarece fiecare are propria sa idee, adesea coruptă, despre Evul Mediu. Doar noi, călugării de atunci, știm adevărul. Dar a-l spune ne-ar duce pe rug.

Traducerea și adaptarea de Viorel DÂRJA

CADRAN

„De-atîtea sentimente mă prăbușesc în mine“

„O trăsătură a mediocrității e perseverența“ afirma nu de mult cineva. Ion Văduva-Poenaru se numără printre cei care nu se abat de la această regulă. Conform bibliografiei inserate pe foia de gardă a ultimei sale apariții editoriale („Elegii din infinit“ Editura Eminescu), rezultă că I.P.V. și-ar fi „fericit“ pînă acum cititorii cu nu mai puțin de 14 volume. Nu știm ce și cum „arătau“ celelalte, dar acesta din urmă, purtînd și un titlu imposibil, face pe deplin dovada lipsei de har a **semnatarului,** textele s[illegible] de nivelul compunerilor versificate pe teme date trădînd nu doar precaritatea mijloacelor de expresie, ci, deopotrivă, o jenantă inconsistență a capacității de comunicare. Cu o abnegație demnă de o cauză mai bună, autorul își propune (și ne propune) cîteva „meditații“ pe teme fundamentale, cum sînt timpul, moartea, copilăria, iubirea, prietenia, bătrînețea etc. N-am avea nimic împotriva preferințelor sale lirice, dacă substanța poetică ce le vehiculează n-ar rămîne de-a lungul zecilor de pagini oferite spre lectură un fel de nucă izbită inutil de pereții răbdării noastre. Cu cea mai mare seriozitate I. P. V. ne invită, de pildă, (în „Elegia vieții“), „la un pahar de viață, într-o crîșmă cosmică“ (? !) unde „Să facem și noi prizonieri, secundele / Să le dăm numai pîine și apă“, după care „Să ne-nfieze, de merităm, dealul galactic / Să fim și noi pentru miine prefață“ (sic !). Dincolo de asemenea „elanuri cosmice“, I.P.V., atins de aripa interogațiilor reflexive (nici nu se putea altfel), are obsesii fundamentale: „Un ou e tot ce este pe lume și sub lume / Un ou imens în care se ascunde alt ou / Sub spațiul de sub coaje (sic!) mai umblă un ecou / A fost ce-a fost odată și n-a avut un nume“, cugetă dumnealui, pentru ca mai la vale, prins în febra filozofării, să constate că „Atîtea lucruri sacre sînt de făcut pe lume / Atîtea lucruri sacre au fost și nu mai sînt“ sau că „Ce știm e o nimica pe lîngă ce nu știm“ ori că „O singură dată am fost dat cu viață / Pe inimă, pe brațe, pe față“. Și mereu are ce are I.P.V. cu gîndurile care nu-i dau deloc pace: „De n-aș avea privire și nici gînd / Un întuneric vast mi-ar sta drept mumă / N-aș ști ce sînt, că-n mine e o sumă / (? !) Că am fost și eu aici, la rînd“ sau „Dar fac din gînduri focuri străbune de oieri / Și-adun toți cîinii care au stat, la stînă-n mine / Din fiare, ei să muște, să muște mult și bine / În suflet nu-s ospățuri decît de primăveri“. Gratuitatea unor asemenea ziceri sfîrșește în banalități de genul: „Am fost și eu odată, copil am fost și eu“ sau „...prunii sărută pămîntul / Cu crengile lor de prune“ sau „Prietenul meu cel mare a plecat / De unde nimeni nu mai poate să-l aducă-napoi“. Alteori afirmațiile „poetice“, rezultat, chipurile, al voitei ambiguități, stîrnesc de-a dreptul ilaritatea: „într-o celulă strîmtă de-atîta zbor și mers / Alerg fără-ncetare pe-o nevăzută ață“; „să fie viitorul și pentru ea trecut“; „m-am dus pe mine în larguri“; „să ne dăm pe ochi cu ferestre înalte și pure“: „pot să cad și eu / în sus sau în jos“; „vidul mă lovește mai tare“: „eu te sărut și-atunci cînd nu mai ești“. Nu lipsesc nici dezacordurile („căci fiecare sîntem“), nici cacofoniile („o frunză mică care“), ca să nu mai vorbim de punctuația foarte „personală“, dar pentru că spațiul nu ne permite să exemplificăm in extenso, ne rezumăm la aceste mostre, suficiente, credem, spre a se trage concluzia necesară. Prizonier al formulei alese și care, probabil, motivează poticnirea enunțurilor la mai tot pasul, I.P.V. rimează cu stîngăcie de cenaclist începător (nebună-minciună, far-calendar, mare-depărtare, lume-nume, muzeu-mereu, nai-plai), făcînd eforturi evidente („De-atîtea sentimente mă prăbușesc în mine“) spre a da limpezime și viabilitate artistică lungilor sale monologuri versificate. Și nu reușește și nici nu va reuși cu „găselnițe stilistice“ de felul: „fruntea gîndului“, „năvodul gîndului“, „meșteră viață“, „m-am echipat cu sentimente“, „bacnote (sic !) sufletești“, „sentimente noi-nouțe“ etc., etc.

Ioanid DELEANU

CONSEMNĂRI

„Veșnic pădurile cîntă“

La Cîmpulung Moldovenesc a avut loc concursul popular interjudețean „Veșnic pădurile cîntă“, organizat de către Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă și Consiliul Județean al Sindicatelor, manifestare dedicată în exclusivitate formațiilor folclorice ale muncitorilor forestieri. Parada portului popular și spectacolele de autentică vibrație artistică prezentate de reprezentanții județelor participante Alba, Bacău, Harghita, Maramureș, Mureș, Satu Mare, Suceava, Vîlcea și Vrancea) au oferit publicului momente de neuitat.

Juriul, al cărui președinte a fost compozitorul Ludovic Paceag, a acordat următoarele premii:

PREMIUL I și TROFEUL „VEȘNIC PĂDURILE CÎNTĂ“: Ansamblului de cîntece și dansuri al Clubului muncitoresc „Toplița“, județul Harghita; premiul II și trofeul „Veșnic pădurile cîntă“: Ansamblului folcloric „Stejărelul“ al U.F.E.T. Fălticeni, județul Suceava; premiul III și trofeul „Veșnic pădurile cîntă“: Ansamblul folcloric „Brăduletul“ al U.F.E.T. Blaj, județul Alba; premiul de autenticitate: Ansamblul folcloric „Floricica“ al U.F.E.T. Băbeni, județul Vîlcea; premiul Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava: Ansamblul folcloric „Bistra Mureșului“ al I.F.E.T. Mureș, județul Mureș; premiul Consiliului Județean al Sindicatelor Suceava: Ansamblul folcloric al U.F.E.T. Vișeul de Sus, județul Maramureș; premiul I.F.E.T. Suceava: Formației de dansuri bărbătești U.F.E.T. Agăș, județul Bacău; premiul Centrului de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă Suceava: Formației de fluierași din Paltinu, U.F.E.T. Cîmpulung Moldovenesc, județul Suceava; premiul de popularitate: Ansamblul folcloric al U.F.E.T. Bicsar, județul Satu Mare; premii de interpretare: Cornel Gafencu, fluier, Fălticeni; Grigore Gafencu, tilincă, Fălticeni; Gh. Ciuraru, tilincă, Gura Humorului; Vasile Iasinovschi, trompetă, Cîmpulung Moldovenesc; Ilie Davciuc, fluier, Cîmpulung Moldovenesc; Reta Rus, solo voce, Blaj; Alexandru Pomană, caval, Focșani; Florin Țiplea, solo voce, Vișeul de Sus. Au mai fost acordate premii speciale ale juriului ansamblelor artistice ale U.F.E.T. Cîmpulung Moldovenesc și Clubului muncitoresc Frasin, precum și formației de dansuri populare a I.F.E.T. Focșani.

(M. L.)

„Toamnă la Voroneț“

În perioada 10—12 octombrie a.c. s-a desfășurat, în orașul Gura Humorului, cea de-a VI-a ediție a manifestării-concurs interjudețene „Toamnă la Voroneț“ — manifestare destinată cinecluburilor și fotocluburilor din întreaga țară. Din cele 41 filme și 52 diaporame înscrise în concurs, juriul, format din reprezentanți ai Consiliului Culturii și Educației Socialiste, C. C. al U.G.S.R., I.A.T.C. „I. L. Caragiale“, Televiziunii Române, revistelor „Contemporanul“ și „Cinema“ și ai forurilor organizatoare, a acordat următoarele premii:

SERII SONORIZATE: Premiul II: „Revin la toamnă“ — Moser Robert, A.A.F. „Banat“, Timișoara; premiul III și premiul A.A.F. „Banat“, „Plastica sticlei“ — Balási Csaba, Miercurea Ciuc, Harghita.

FILM: Premiul I: „H“ și „Echinox“ — Florin Andreescu, Casa municipală de Cultură Ploiești; premiul II: „Cronică în lut“ — Ferdinand Michitovici și Aurelian Ciornei, Cineclubul Casei Orășenești de Cultură Gura Humorului; „Echilibru“ și „Trece iarna“ — N. Negruțiu și E. Posteucă, Oțelul Roșu, Hunedoara; premiul III: „Înainte de concert“ — cineclubul Cooperativei Meșteșugărești „Timișoara“; mențiuni: „Agripina“ — Felix Smetaniuc, Casa de Cultură a Sindicatelor din Suceava; „Prietenul meu“ — Mihalesa Ghyula, Casa de Cultură a Sindicatelor Tg. Mureș; premiul Consiliului Popular al Orașului Gura Humorului: „O viață în tovărășia paletei“ — I. Matei Agapi, Școala Populară de Artă Iași; premiul publicului: „O anume stare de spirit“ — A. Pîrvu și P. Gheorghe, Cîmpina, județul Prahova; premiul participanților: „Dublu sens“ — Paul Zeida, Botoșani.

DIAPORAMA: Premiul I: „Monolog neterminat de dragoste“ și „Impresie, sfîrșit de secol“ — Florin Andreescu, A.A.F. Ploiești; „Cireșar“ și „Ca frunza, ca iarba“ — E. Butnaru și Marcela Ursache, Casa Orășenească de Cultură Gura Humorului; premiul II: „O zi la stînă“ — P. P. Kerekes, Casa de Cultură a Sindicatelor Tg. Mureș; premiul III: „Atenție la tren“ — W. Covlescu, A.A.F. „Banatul“, Timișoara; mențiune: „Toamnă la Voroneț“ — Sas Maria, D. Baliban și S. Botaș, Timișoara (producție cîștigătoare, de asemenea, a premiu[illegible] Cooperativei Meșteșugărești Gura Humorului); premiul publicului: „Ca frunza, ca iarba“ — E. Butnaru, M. Ursache, Gura Humorului; premiul participanților: „Dansul“ — Emil Grosu, Tg. Mureș; premiul Comitetului Orășenesc Gura Humorului al U.T.C.: „Reverie“ — Ovidiu Gran, Centrul universitar C[illegible] Napoca; premiul U.M.T.C.F. Gura Humorului: „Tunelul“ — A. Enciu, Clubul „Siderurgistul“ Hunedoara. **(Victor Rusu).**

Colocviu științific național

Desfășurată la Cîmpulung Moldovenesc și Bistrița, în zilele de 26—28 septembrie 1986, cea de a IX-a ediție a Colocviului Național de Geografia Populației și Așezările Umane din R.S. România și-a propus să abordeze tema *„Satul în Carpații românești și relațiile cu zonele circumcarpatice“*. Reunind oameni de știință și specialiști din întreaga țară, actuala ediție și-a axat dezbaterile teoretice (susținute prin 126 de comunicări) și aplicațiile practice în teren pe o paletă largă de probleme vizînd continuitatea satului în Carpații românești, geodemografia, geografia economică și socială a satului carpatic, organizarea spațiului și așezărilor rurale. Lucrările colocviului au fost în chip fericit completate cu vernisarea expoziției *Civilizația montană, simbioză a tradiționalului și modernului în organizarea teritorială a spațiului geografic,* organizată de Centrul de Proiectare Suceava și Muzeul „Arta Lemnului“ din Cîmpulung Moldovenesc **(Nicolae Cârlan).**

Expoziție

Pe simezele Galeriei de artă din Suceava, pictorii Mircea Hrișcă și Virgil Parghel au fost, în luna octombrie, autorii unei expoziții de grafică și pictură. Alăturarea s-a constituit într-o fericită complementare de genuri plastice, comună fiindu-le nu numai inspirația din motivele naturii sau a fizionomiilor umane, ci și utilizarea mijloacelor specifice unui realism solid, bine însușit. Cele peste 50 de lucrări au relevat stadiul preocupărilor semnatarilor, reușitele înscrise în expresivitatea plastică și în abordarea realității contemporane marcînd un stadiu notabil în definirea personalității lor artistice. **(I.C.F.)**

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
str. Mihai Viteazul nr. 48